

V rámci Dnů Komenského proběhla v Uherském Brodě výroční konference ČPdS

V rámci oslav 50. výročí svého založení pořádala Česká pedagogická společnost ve spolupráci s *Pedagogickou fakultou MU* a spolkem *Tenebrae fascarum* v rámci Dnů Komenského svou 21. výroční konferenci nesoucí název *Současná škola – „dílna lidskosti“?* Konference se konala ve dnech 27.–28. března 2014 na netradičním, ale příznačném místě – v Muzeu J. A. Komenského v Uherském Brodě.

Na úvod konference vystoupili představitelé pořádajících institucí, za ČPdS její předseda Tomáš Čech a za sdružení *Tenebrae fascarum* předseda Petr Sedlář, který ve svém úvodním proslovu zdůraznil potřebu lidství a lidskosti jako jednoho z atributů Komenského pedagogiky s odkazem pro současnost, kdy odlidštění můžeme sledovat v komunikaci, rodinné výchově i ve škole či veřejné správě a návrat k lidskosti by měl být jednou z priorit dnešní společnosti. Na zahajovací řeči poté již navázaly čtyři plenární referáty. První z nich přednesl komeniolog Jan Hábl, který poukázal na význam Komenského filozofie výchovy pro vzdělávání dnešního člověka. Na pojetí učitelství v Komenského výchovné koncepci se potom zaměřila Jana Uhlířová. Milada Rabušicová dále diskutovala výchovu dětí předškolního věku v rodině a v institucionální péči. Poukázala přitom na význam obou prostředí pro rozvoj dítěte v této klíčové životní etapě. Plenární referáty zakončila Michaela Píšová pohledem na (nový) profesionalismus v učitelství. Pojem nový profesionalismus se objevuje od počátku 90. let 20. století a postihuje podstaty změn v individuální i kolektivní práci učitelů v kontextu společnosti vědění a globální ekonomiky. Poslední příspěvek se tak dotknul i aktuálního tématu kariérního systému učitelů, o kterém nyní debatuje odborná i laická veřejnost.

Jednání dále probíhalo ve čtyřech sekcích, ve kterých byly předneseny příspěvky výzkumné, koncepční i bilanční. První sekce nesla název *Didaktika magna aneb Umění umělého vyučování* a zazněly v ní například výstupy analýzy obsahu vzdělávání v cizích jazycích či průřezových témat v obsahu vzdělávání. Přednášející v této sekci prezentovali také výsledky výzkumu učení mládeže v digitální éře či interakce ve školní třídě.

Druhá sekce byla zastřešena názvem *Labyrint aneb Dítě v bludišti vztahů?* Autoři příspěvků a publikum zde diskutovali zejména sociální aspekty výchovy a vzdělávání. Zazněly příspěvky zabývající se možnostmi a limity práce učite-

le ZŠ s rizikovým žákem či primární prevencí rizikového chování na 2. stupni základních škol. Příspěvek zaměřený na vizi uplatnění sociálního pedagoga ve škole otevřel problematiku propojování teorie s praxí a rozproudil tak debatu, která se ze sekce přenesla do kuloárů. V pátečním bloku této sekce dominovalo téma zážitkové pedagogiky a jejích zdrojů, osobností či dimenze spirituality.

Třetí sekci zastřešil titul *Informatorium aneb Hrozí ztráta dětství?* Navázal tak na plenární referát profesorky Rabušicové a dal prostor k podrobnější diskusi preprimárního vzdělávání. Zazněly zde například příspěvky k sociologii dětství pro učitelky mateřských škol, k výchově k fair play pro rodiče či k problematice jeselských zařízení.

Čtvrtá sekce pod názvem *Všenáprava aneb Osobnost učitele* se obrátila k pedagogům jakožto k hlavním aktérům vzdělávání, kterým je třeba věnovat pozornost ve výzkumu i v profesní podpoře. Z množství příspěvků zde uvedeme téma mediálního obrazu učitele v současné společnosti, dalšího vzdělávání učitelů či výzkumu života a práce učitelů v totalitním režimu.

Konference umožnila rozvinout významná témata pedagogické teorie i praxe a svým dílem tak přispěla ke Komenského ideálu „všecky všemu naučiti“. Z vystoupení na konferenci plánují organizátoři vydat recenzovaný tematický sborník, který bude rovněž jedním z výstupů u příležitosti výročí padesátileté existence České pedagogické společnosti. Příští, v pořadí již 22. výroční konference ČPdS, se ve spolupráci se Slovenskou pedagogickou společností při SAV uskuteční na jaře roku 2015 na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Kateřina Lojdová

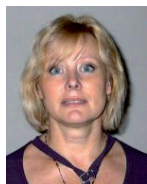
Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky

Tomáš Čech

Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra sociální pedagogiky

Předseda ČPdS

Zesnula docentka Jaroslava Vašutová

Život docentky PaedDr. Jaroslavy Vašutové, Ph.D. vyhasl 13. března 2014. Zemřela po krátké, těžké nemoci ve věku 64 let. Odešla náhle, z plného pracovního nasazení v Ústavu výzkumu a rozvoje vzdělávání Pedagogické fakulty UK, kde působila téměř dvě desetiletí. Dovolte mi za její spolupracovnický na ni krátce vzpomenout.

Jaroslava Vašutová vystudovala v 70. letech na Pedagogické fakultě UK obor učitelství chemie a základy zemědělské výroby a působila jako učitelka základní školy. Od roku 1979 pak nastoupila jako odborný pracovník na VŠE v Praze, kde organizovala školení v oblasti vysokoškolské pedagogiky a vysokoškolského managementu. Později působila v oddělení vysokoškolské didaktiky Ústavu rozvoje vysokých škol pod vedením profesora Jiřího Kotáska, kde se podílela na koncipování kurzů vysokoškolské pedagogiky, na jejich evaluaci a na tvorbě studijních textů. V roce 1983 složila rigorózní zkoušku v oboru teorie výuky chemie.

V roce 1990 nastoupila na Pedagogickou fakultu UK pod vedením prvního porevolučního děkana Jiřího Kotáska. Působila na katedře pedagogiky, kde vyučovala obecnou didaktiku, srovnávací pedagogiku a metodologii pedagogiky. Zároveň se dále zabývala problematikou vysokoškolské pedagogiky, která vyústila v téma disertační práce *Proměny vysokého školství a profese vysokoškolského učitele*. Titul Ph.D. v oboru pedagogika obhájila v roce 1994 a o deset let později se v tomto oboru na UK habilitovala.

V roce 1997 v rámci fakulty přešla do Ústavu výzkumu a rozvoje školství, kde se výzkumně soustředila především na profesi učitele, vzdělavatele učitelů a na teorii a praxi vysokoškolské výuky. V letech 1998–2010 zde působila jako zástupkyně ředitelky prof. Elišky Walterové.

Kromě intenzivní pedagogické činnosti se věnovala také výzkumným projektům, po dlouhou dobu byla členkou vědecké rady fakulty. V letech 1999–2004 se podílela na řešení výzkumného záměru *Rozvoj národní vzdělanosti a profesionalizace učitelů v evropském kontextu*, v letech 2000–2001 rezortního projektu MŠMT *Podpora práce učitelů* a do poslední doby pracovala ve výzkumném záměru *Učitelská profese v měnících se požadavcích na vzdělávání 2007–2013*.

Z rozvojových projektů jmenujme za všechny alespoň projekt ESF *Zkvalitňování pedagogicko-psychologické přípravy budoucích učitelů*, který docentka Vašutová vedla v letech 2005–2007 a v němž spolupracovaly pedagogické fakulty z Liberce, Plzně a Českých Budějovic.

Z bohaté pedagogické činnosti docentky Vašutové připomeňme především její působení v doktorském studiu. Po řadu let garantovala úvodní teoreticko–metodologický kurz pedagogiky a vyučovala kurz vysokoškolské pedagogiky. Jako školitelka vychovala v doktorském studiu mnoho pokračovatelů. Byla místopředsedkyní Oborové rady pedagogiky na PedF UK a členkou Oborové rady pro vzdělávání v chemii na PŘF UK. Její akční rádius zahrnul kromě spolupráce s fakultami UK i spolupráci s dalšími českými a moravskými univerzitami, zejména Univerzitou Palackého v Olomouci, Masarykovou univerzitou a Mendelovou univerzitou v Brně. Spolupracovala také se slovenskými univerzitami, zejména v Trnavě a Banské Bystrici. Její koncept profesních kompetencí se stal základem slovenského profesního standardu učitele.

Jarka Vašutová působila v redakční radě časopisů *Orbis scholae* a *Alma mater*, byla členkou České pedagogické společnosti a České asociace pedagogického výzkumu. Publikovala desítky článků v domácích i zahraničních odborných časopisech, kapitoly v odborných knihách a sama připravila několik významných monografií. Za všechny jmenujme útlou, ale často citovanou knihu *Být učitelem*.

Jarka Vašutová byla pro všechny své kolegy milou spolupracovnicí a s některými měla velmi přátelské vztahy. Ke svým studentům byla velmi vstřícná a s hlubokým porozuměním byla vždy ochotna zabývat se nejen jejich odbornými problémy, ale i obyčejnými lidskými starostmi.

Budeme na ni vzpomínat jako na citlivou a krásnou lidskou bytost.

Ať její duše odpočívá v pokoji.

Karel Starý
Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta,
Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání

Výzva pro autory
časopis *Studia paedagogica*
ročník 20, číslo 2, rok 2015

Téma: Akce!

Připravované číslo *Studia paedagogica* jsme nazvali **Akce!** Rádi bychom v něm otevřeli prostor příspěvkům, které z různých úhlů pohledu zkoumají změny, akce, zásahy a reformy ve výchově a vzdělávání. Pedagogické vědy se mimo jiné odlišují od ostatních sociálních věd tím, že se při svém zkoumání účelového vztahu mezi cíli a prostředky výchovy vždy nějakým způsobem zabývají ideální podobou výchovy a vzdělávání.

Naše představa o nejlepší možné výchově a nejlepším možném vzdělávání se někdy může lišit od toho, čeho jsme jako vědci či účastníci výchovně vzdělávacích procesů svědky. Tento rozpor mezi realitou a ideální představou často ústí ve snahu realitu změnit. Proto hodláme naši pozornost věnovat tomu, jak je možné dosáhnout změny různých procesů a jevů v oblasti výchovy a vzdělávání. Ačkoliv je téma nazváno Akce!, nezajímá nás jen samotná intervence do praxe, ale také to, jak je změna plánována a kým, jak je realizována a sledována a jak se o ní diskutuje. Vedle samotné akce čili změny nás zajímá také způsob zkoumání a hodnocení daného zásahu, čili metodologie akčního výzkumu.

Kurt Lewin, který jako první použil termín akční výzkum, popisoval výzkumný postup v rámci tohoto designu následovně: nejdříve se zmapuje problém, poté se navrhne řešení, které je testováno v praxi, poté dochází k reflektování toho, zda bylo řešení úspěšné a následně se celý spirálovitý proces opakuje. Cílem akčního výzkumu je změna praxe, která povede ke zlepšení původní situace, a to v souladu s požadavky kladenými na vědeckost celého postupu (s ohledem na validitu, reliabilitu, rigoróznost a etická kritéria). Lewinem identifikované fáze výzkumu jsou pro naše uvažování o změně a akci v pedagogických vědách stěžejní. Leitmotivem hodným promyšlení je pro nás také problematický vztah pedagogické teorie a praxe. Jakým způsobem může teorie přispět k utváření praxe? Je dobrá teorie nejlepším nástrojem pro zlepšování pedagogické reality?

V připravovaném monotematickém čísle bychom se zaprvé chtěli věnovat tomu, které problémy současné pedagogické praxe jsou hodny řešení, protože buď odporují naší ideální představě, nebo se samotná praxe ukazuje být v nějakém ohledu deficitní. Zajímá nás, které reálné jevy si zaslouží změnit a také to, jakým způsobem pracují pedagogické vědy na tom, aby navrhly řešení známých problémů.

Které pedagogické jevy si zaslouží změnu? Jakým způsobem jsou objevovány problémy? Které vědy a kteří vědci udávají tón v pojmenování problémů pedagogické praxe? Jakým způsobem hovoří pedagogická praxe o problémech hodných řešení? Objevují učitelé či jiní aktéři nové problémy, nebo můžeme hovořit o stále stejných opakujících se jevech? Můžeme hovořit o módních vlnách při vymezování problémů? Existují problémy specifické pro pedagogickou praxi? Potřebujeme zlepšení, nebo spíše reformu současné praxe?

Zadruhé nás zajímá, jaká zjištění přinášejí výzkumy využívající metodologický aparát akčního výzkumu. Chceme se zaobírat tím, jakým způsobem je změna zaváděna a jak se testuje úspěšnost nově navržené teorie řešící praktické problémy. Souběžně s tím bychom rádi upřeli pozornost na metodologickou diskusi v akčním výzkumu a na to, jak je řešeno jeho epistemologické pozadí, jaké postupy jsou využívány při zkoumání změny, z jakého rámce se přitom vychází a kdo se na tom podílí.

Jaké výsledky plodí výzkumy sledující implementaci změny? Jaké jsou přínosy akčního výzkumu pro teorii a praxi? Jaké jsou reálné výhody v používání smíšeného výzkumného přístupu v pedagogice? Kdo jsou aktivisté poukazující na kritické jevy ve školství?

Jaké jsou současné objevy na poli metodologie akčního výzkumu? Co se sebou přináší intervence do komplexního sociálního světa? Jak probíhá samotná implementace změny? Jakou roli hrají ve výzkumu emoce a soukromé teorie výzkumníka? Co s sebou nese rovnocenné postavení výzkumníka a ostatních aktérů?

Jaké jsou limity akčního výzkumu? Kdo určuje, co je úspěšnost v empirickém výzkumu s akčním designem? Kterými kritérii kvality jsou nově poměřovány sociální vědy v případě snahy ovlivnit praxi?

Uvedené otázky samozřejmě ani zdaleka nepokrývají šířku pole, které se při zkoumání akce a nabízí. Přesto doufáme, že poslouží jako inspirační impulz

pro autory, kteří nám mohou k publikaci nabízet původní empirické či teoretické studie.

Abstrakty (v délce 200–400 slov) přijímáme do **15. října 2014** na emailové adrese studiapaedagogica@phil.muni.cz. Uzávěrka pro plné texty je **15. prosince 2014**. Všechny příspěvky projdou recenzním řízením, na jehož základě redakce rozhodne o přijetí textu k publikaci. Abstrakt v českém a anglickém jazyce bude součástí textu uveřejněného v časopise.

Časopis vyjde v červenci 2015. Editory čísla **Akce!** jsou Roman Švaříček a Klára Šed'ová. Další informace i podrobnější pokyny pro autory je možné nalézt na adrese

www.studiapaedagogica.cz